

УДК 342.9

Колеснікова Марія Вікторівна –

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри адміністративного, господарського
права та фінансово-економічної безпеки,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет

Maria V. Kolesnikova –

candidate of juridical sciences, associate professor
of the department of administrative,
commercial law and financial and economic security of
the Academic Research Institute of Law,
Sumy State University
(59 Petropavlivska St., build.3, Sumy, 40000, Ukraine)

Пасьовин Ірина Андріївна –

студентка 3 курсу спеціальності «Право»
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету

Iryna A. Pasovyn –

3yearstudentof “Law” speciality,
the Academic Research Institute of Law,
Sumy State University
(59 Petropavlivska St., build.3, Sumy, 40000, Ukraine)

Класифікація та джерела доказів в адміністративному судочинстві

У зазначеній статті розглянуто поняття доказів в адміністративному судочинстві. Наведено класифікацію доказів та проаналізовано джерела доказів в адміністративному судочинстві такі як: пояснення сторін, визнання стороною обставин, показання свідків, письмові докази, речові докази, висновки експертів та електронні докази.

Ключові слова: поняття доказів в адміністративному судочинстві, класифікація доказів, джерела доказів, письмові докази, висновок експерта, електронні докази.

В данной статье рассмотрено понятие доказательств в административном судопроизводстве. Приведены классификации доказательств и проанализированы источники доказательств в административном судопроизводстве такие как: объяснение сторон, признание стороной обстоятельств, свидетельские показания, письменные доказательства, вещественные доказательства, выводы экспертов и электронные доказательства.

Ключевые слова: понятие доказательств в административном судопроизводстве, классификация улик, источники доказательств, письменные доказательства, заключение эксперта, электронные доказательства.

M.V. Kolesnikova, I.A. Pasovyn Classification and Sources of Evidence in Administrative Proceedings

The article discusses topical issues of classification of evidence, as well as the definition of sources of evidence in administrative proceedings.

The subject of this work is the study of the national legislation of Ukraine: the Code of Administrative Procedure of Ukraine and the Law of Ukraine "On Forensic Expertise". Analysis of all kinds of studies and articles by domestic scientists on the concept of evidence in administrative proceedings.

The purpose of this article is to define and research the classification and sources of evidence in administrative proceedings.

The article defines the concepts of evidence, classification of evidence, sources of evidence. The study of these terms helps to better understand the issue of evidence in administrative proceedings. The types of evidence in administrative proceedings are analyzed and the essence of this classification is revealed and examples of such evidence are given. The article also identifies the sources of evidence in administrative proceedings. Each source has been researched and analyzed in detail in order to fully understand the concept of evidence. Thus, the terms “witness”, “witness testimony”, “written evidence”, “documents”, “material evidence”, “forensic examination”, “expert conclusions”, as well as the relatively new concept of “electronic evidence” have been disclosed. The difference between material evidence and electronic evidence from other evidence in administrative proceedings is indicated.

Despite the norms of the law, practitioners still have questions as to whether certain data can relate to evidence in administrative proceedings, whether they are important in a case. Another problem is that few scientists are interested in this topic, but only consider the general characteristics of the evidence. This characterizes the relevance of the study of types and sources of evidence in administrative proceedings.

On the basis of the study, a conclusion was made regarding the definition of the classification and sources of evidence and their significance in administrative proceedings.

Keywords: *the concept of evidence in administrative proceedings, classification of evidence, sources of evidence, written evidence, expert opinion, electronic evidence.*

Постановка проблеми. Нині питання доказів та доказування є дуже важливим у адміністративному судочинстві, оскільки правильне визначення поняття доказів сприятиме всебічному розгляду справи та винесенню законного рішення. На жаль, до сих пір виникають ситуації, коли практичні працівники не розуміються у тому, чи можуть деякі предмети відноситись до доказів та чи мають вони значення для справи. Також проблемою є те, що у законодавстві існують деякі прогалини, через це виникає багато питань на практиці стосовно використання доказів. Наприклад, що стосується нових термінів, а саме електронні докази, то в КАСУ розкрито лише сутність такого поняття, але законодавцем не визначено порядок збирання та забезпечення доказів у електронній формі, способи доведення та ін. питання, що мають важливе значення для забезпечення своєчасного, повного та неупередженого розгляду справи та винесення рішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження питання класифікації та джерел доказів займалися вітчизняні науковці як А. Смоляк, Н.В. Просекіна, Я. Калмикова, М.П. Мельник, М. В. Джафарова та багато інших.

Невирішені раніше проблеми. Проблема поділу дослідів, а також визначення основних джерел доказів розглядається багатьма вченими, стосовно якої присвячено безліч наукових досліджень. На сьогодні до законодавства

було внесено багато нових змін, що і спонукає більш детально дослідити зазначену тему.

Мета. Метою цієї статті є визначення та дослідження класифікації та джерел доказів в адміністративному судочинстві.

Виклад основного матеріалу. У теорії доказів та доказовому праві поняття доказів належить до основних. Тому, дуже важливою умовою для досягнення істини, вирішення багатьох процесуальних питань, забезпечення законності й обґрунтованості рішень адміністративного суду є правильне визначення поняття «доказів» [1, с.184].

Відповідно до ч.1 ст. 72 Кодексу адміністративного судочинства України доказами в адміністративному судочинстві є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи [2].

Кожен доказ в адміністративному судочинстві відіграє визначну роль у процесі встановлення істини у справі. І для того щоб визначити місце доказу в системі, науковцями було розроблено їхню класифікацію залежно від притаманним тим чи іншим доказам певних особливостей [3, с.191].

Під класифікацією доказів необхідно розуміти дію, що має досить складну та розгалужену систему, бо судові докази самі по собі є

різними за походженням, за структурою та за функціями в процесі доказування. Тому класифікація допомагає краще вивчити окремі сторони доказів, точніше враховувати їх при оцінці та правильно використовувати поняття і терміни [4].

В юридичній літературі найбільш поширеною класифікацією доказів є залежно від обставин, що підлягають доказуванню, залежно від обставин, що обтяжують чи пом'якшують відповідальність та за джерелами відомостей [5, с. 36].

Так, залежно від обставин, що підлягають доказуванню, докази поділяються на:

1) прями – докази, з яких можна зробити достовірний висновок про наявність чи відсутність доказуваного факту. При використанні такого доказу в першу чергу встановлюється та перевіряється його достовірність.

2) непрямі – докази, з яких можна зробити лише можливий висновок про наявність чи відсутність доказуваного факту. При використанні непрямого доказу в першу чергу встановлюється та перевіряється його відношення до справи та взаємозв'язок з іншими доказами [3, с.191].

Деякі автори визначають таку класифікацію дещо по-іншому. Так, Смоляк А. поділяє докази щодо адміністративно факту на:

1) прями – докази, що вказують прямо та мають значення для вирішення справи.

2) побічні – докази, що є свідченнями про побічні факти або про деталі якоїсь події, що мають значення для вирішення справи [6, с.189-190].

Залежно від обставин, що обтяжують чи пом'якшують відповідальність, докази поділяються на:

1) обвинувальні – докази, які указують на те, що адміністративне правопорушення було вчинене зазначеною особою, яка мала певну мету, а також наявна вина та обставини.

2) виправдувальні – докази, що характеризують відсутність складу адміністративного правопорушення та його юридичних ознак, події правопорушення, а також непричетність особи до

вчиненого правопорушення та інше [3, с.191-192].

Об'єктивною ознакою такого поділу є взаємозв'язок доказів з предметом доказування, тому при винесенні рішення, суд повинен опиратися на цю ознаку [4].

За джерелами відомостей докази поділяються:

1) первісні – докази, отримані із першоджерел, які потрібно встановити. До таких доказів можна віднести оригінал документа, речові докази, показання свідків-очевидців.

2) похідні – докази, які містять не первісну інформацію, а інформацію, отриману з інших джерел. Наприклад, копії документів, показання свідків стосовно того, що вони чули від інших осіб, копії речових доказів [3, с.192].

Під поняттям джерело доказів в адміністративному судочинстві слід розуміти не засоби доказування, а особи й предмети матеріального світу, що вбирають, зберігають і відтворюють у судовому засіданні відомості, які мають значення для справи [7, с.30].

М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар до джерел доказів в адміністративному судочинстві відносять:

1) пояснення сторін, третіх осіб та їх представників;

2) визнання стороною обставин;

3) показання свідків;

4) письмові докази;

5) речові докази;

6) висновки експертів [5, с. 32].

Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників в адміністративному процесі є впливовимита рівноцінно оцінюються з іншими доказами у справі. Згідно з Кодексом особи, які дають пояснення про відомі їм обставини, можуть бути допитані як свідки [8].

Відповідно до чинного законодавства визнання стороною обставин є не обов'язковим для суду. Тому в адміністративному процесі підлягають доказуванню визнання стороною обставини лише, якщо в суду не виникає сумніву в достовірності цих обставин та добровільності їх визнання, а також, якщо проти цього не заперечують сторони [7, с.31].

Одним із важливих джерел доказів а адміністративному судочинстві є показання свідків. Під свідком слід розуміти учасника процесу, основною функцією якого є надання правдивих показань стосовно відомих йому обставин. Відповідно до КАСУ показаннями свідка є повідомлення про відомі йому обставини, які мають значення для справи. До доказів не відносяться показання свідка, який не може назвати джерела своєї обізнаності щодо певної обставини [2].

Я.С. Калмикова виділяє такі особливості показань свідків, як:

- свідки володіють інформаційними даними про факти, які підлягають встановленню;
- інформація сприймалася суб'єктом двома шляхами – безпосередньо та опосередковано;
- незамінність свідка;
- показання надаються у формі вільної розповіді та інші [9, с.119].

КАСУ визначає письмові докази як документи, окрім електронних документів, які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення спору [2].

Документи як письмові докази можна класифікувати за:

1) суб'єктом формування – офіційні та неофіційні.

Офіційні документи – це такі документи, які видаються державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими установами чи організаціями, а неофіційні – документи, які видаються приватними особами, особами без громадянства чи іноземцями. Наприклад, різні записи, щоденники, рукописи, листування ділового та особистого характеру [10, с.286]. Такий поділ є досить важливим для того, щоб при перевірці та оцінці інформації, що зазначена у документі, враховувати наявність чи відсутність гарантій, пов'язаних з фактом складання документа [11, с.203].

2) характером змісту - розпорядчі та довідково-інформаційні.

Під розпорядчими розуміються документи, що містять волевиявлення уповноваженого суб'єкта та характеризуються волевим змістом [10, с.289]. Таким чином розпорядчі документи належать до правових актів, що становлять собою наказ, постанову, ухвалу, розпорядження та вказівку [12]. Довідково-інформаційними – це

документи, які повідомляють дані, на підставі яких приймаються відповідні рішення. Іншими словами вони ініціюють управлінське рішення та дозволяють вибрати спосіб управлінського впливу. До таких документів відносяться: акти, протоколи, службові листи, довідки, відгуки, рецензії, плани та інші [13].

3) формою вираження – простими письмовими, нотаріально посвідченими та документами, які мають кваліфіковану письмову форму.

4) характером джерел формування – оригінал та копії.

5) способом створення – рукописним, машинним та електронним [10, с.289-291].

Відповідно до Кодексу адміністративного судочинства речовими доказами є предмети матеріального світу, які своїм існуванням, своїми якостями, властивостями, місцезнаходженням, іншими ознаками дають змогу встановити обставини, що мають значення для справи [2].

Для того щоб зрозуміти чи відноситься предмет матеріального світу до речових доказів, науковцями було виділено деякі підстави. Серед них: наявність ознак, які характеризують учасників події; наявність умов, в яких відбулася подія; виявлення способів використання учасниками події; фіксація конкретного місця й конкретного часу, разі коли це має значення для справи.

Речові докази відрізняються від інших джерел доказів тим, що ці предмети не є словесними чи цифровим або графічним описом обставин, що мають значення для справи, а відображають матеріальні особливості об'єктів [14, с.122].

Під судовою експертизою необхідно розуміти дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [15].

Чинний законодавець розтлумачує поняття висновку експерта як докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені перед експертом, складений у порядку, визначеному законодавством. До предмета висновку слід відносити дослідження обставин, що входять до предмета доказування та встановлення яких потребує наявних у експерта спеціальних знань [2].

Порядок проведення судової експертизи досить чітко прописана в Кодексі адміністративного судочинства України, так як методика проведення експертизи не становить собою предмет правового регулювання [16, с.109].

Суд призначає експертизу за таких умов:

1) для з'ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо;

2) жодною стороною не наданий висновок експерта з цих самих питань або висновки експертів, надані сторонами, викликають обґрунтовані сумніви щодо їх правильності [2].

В адміністративному судочинстві експертизи можна поділити на такі види: комісійна, комплексна, повторна та додаткова. Така класифікація має особливості стосовно процесуального порядку призначення та проведення [17, с.58].

Стаття 109 КАСУ визначає, що комісійна експертиза проводиться не менш як двома експертами одного напрямку знань [2]. Це обумовлюється складністю дослідження, яке необхідно провести і особливістю такого виду є те, що в дослідженні беруть участь декілька експертів одного профілю щодо одного предмета [17, с.58].

Комплексна експертиза проводиться не менш як двома експертами різних галузей знань або різних напрямів у межах однієї галузі знань. Додаткову експертизу суд призначає у разі, коли висновок експерта було визнано неповним або неясним. А повторну експертизу суд може призначити у разі, коли висновок експерта буде

визнано необґрунтованим або таким, що суперечить іншим матеріалам справи або буде викликати сумніви в його правильності [2].

Ще одним джерелом доказів в адміністративному судочинстві необхідно виділити електронні докази. Поняття «електронних доказів» є досить новим для українського законодавства, хоча в світовій практиці вживається давно, тільки має назву «повідомлення даних» [18, с.176].

Відповідно до КАСУ електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи, веб-сайти чи сторінки, текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі [2].

Відмінність електронних доказів від інших джерел доказів полягає у тому, що для відтворення таких доказів, потрібно використовувати спеціальні технічні засоби. Ці докази існують в нематеріальному вигляді, тому їх можна переносити, копіювати чи виконувати інші дії, і при цьому не будуть втрачатися їх основні характеристики [18, с.176].

Висновки. Отже, правильне визначення джерел доказів, а також послідовна класифікація доказів, відіграють велике значення для розуміння та визначення поняття доказів в адміністративному судочинстві, повного та неупередженого розгляду справи, а також для прийняття судом законного та обґрунтованого рішення.

Список використаних джерел:

1. Тарасюк, О.В. Поняття доказів в адміністративному судочинстві. Роль правоохоронних органів у формуванні держави в умовах євроінтеграції України. 2015. С. 184-186. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/8374/1/%D0%A0%D0%9E%D0%9B%D0%AC%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D0%9E%D0%A5%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9D%D0%9D%D0%98%D0%A5%20%20%D0%A7%201_p218-220.pdf.

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 05.08.2021 №2747-IV. Офіційний портал Верховної Ради України (дата звернення 13.11.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

3. Просекіна Н.В. Класифікація доказів у справах про адміністративні правопорушення. *Юридична осінь 2012 року*: зб. тез доп. та наук. повідомл. учасн. всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (13 листоп. 2012 р.). Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. С. 191-193.

4. Умнова О. Класифікація доказів в адміністративному судочинстві України. *Юридичний вісник України*. 2008. № 1-2.
5. Бурбика М. М., Колеснікова М. В., Солонар А. В. Адміністративний процес України (у схемах): навч. посіб. / М. М. Бурбика, Суми: СумДУ, 2019. 108 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72609/1/Burbyka_administratyvnyi.pdf.
6. Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука 2013»: у 5 т. Запоріжжя: ЗНУ, 2013. Т. 4. 380 с. URL: https://web.znu.edu.ua/NIS/2222222222_zbirnik_vid_2_kvitnya_2013_roku_tom_4.pdf#page=187.
7. Мельник М. П. Засоби, джерела доказування в адміністративному судочинстві України: поняття та особливості. *Віче*. 2010. № 16. С. 29-32. URL: file:///C:/Users/Admin/Desktop/viche_2010_16_13.pdf.
8. Джерела доказів у адміністративному процесі. Мего-Інфо – Юридичний портал №1. URL: <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB/62-%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D1%96%D0%B2-%D1%83-%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%96>.
9. Калмикова Я. С. Показання свідка як засіб доказування в адміністративному судочинстві. *Часопис Київського університету права*. 2015. №1. С. 119-122.
10. Калмикова Я. Сутнісні аспекти письмових засобів доказування в адміністративному судочинстві. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2012. № 3. С. 283-295.
11. Запотоцький А. П. Класифікація документів як джерела доказів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2007. №3. С. 199-206.
12. Розпорядчі документи. Навчальні матеріали online. URL: https://pidru4niki.com/1387050238367/dokumentoznavstvo/rozporyadchi_dokumenti.
13. Довідково-інформаційна документація. Навчальні матеріали online. URL: https://pidru4niki.com/19120621/dokumentoznavstvo/dovidkovo-informatsiyna_dokumentatsiya.
14. Калмикова Я. С. Речові докази як засоби доказування в адміністративному судочинстві. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 119-125.
15. Про судову експертизу: Закон України від 01.01.2021 №4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
16. Ключев О. М. Процесуальні питання судової експертизи в адміністративному судочинстві. *Вісник ОНДІСЕ*. 2018. №3. С. 109-113.
17. Джафарова М. В. Окремі види експертиз в адміністративному судочинстві України. *Право і безпека*. 2013. №1(48). С. 57-61.
18. Козинець І. Г. Окремі питання доказів та доказування в адміністративному судочинстві на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №2. С. 173-177.

References:

1. Tarasiuk, O.V. Poniattia dokaziv v administratyvnomu sudochynstvi. Rol pravookhoronnykh orhaniv u formuvanni derzhavy v umovakh yevrointehratsii Ukrainy. 2015. S. 184-186. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/8374/1/%D0%A0%D0%9E%D0%9B%D0%AC%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D0%9E%D0%A5%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9D%D0%9D%D0%98%D0%A5%20%20%D0%A7%201_p218-220.pdf.
2. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy vid 05.08.2021 №2747-IV. Ofitsiyni portal Verkhovnoi Rady Ukrainy (data zvernennia 13.11.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
3. Prosiekina N.V. Klyasyfikatsiia dokaziv u spravakh pro administratyvni pravoporushennia. *Yurydychna osin 2012 roku: zb. tez dop. ta nauk. povidoml. uchasn. vseukr. nauk.-prakt. konf. molodykh*

uchenykh ta zdobuvachiv (13 lystop. 2012 r.). Nats. un-t “Iuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho”. Kh.: Nats. un-t “Iuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho”, 2012. S. 191-193.

4. Umnova O. Klasyfikatsiia dokaziv v administratyvnomu sudochynstvi Ukrainy. *Yurydychnyi visnyk Ukrainy*. 2008. № 1-2.

5. Burbyka M. M., Kolesnikova M. V., Solonar A. V. Administratyvnyi protses Ukrainy (u skhemakh): navch. posib. / M. M. Burbyka, Sumy: SumDU, 2019. 108 s. URL: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72609/1/Burbyka_administratyvnyi.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/72609/1/Burbyka_administratyvnyi.pdf).

6. Zbirnyk naukovykh prats studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh “Moloda nauka 2013”: u 5 t. Zaporizhzhia: ZNU, 2013. T. 4. 380 s. URL: https://web.znu.edu.ua/NIS/2222222222_zbirnik_vid_2_kvitnya_2013_roku_tom_4.pdf#page=187.

7. Melnyk M. P. Zasoby, dzherela dokazuvannia v administratyvnomu sudochynstvi Ukrainy: poniattia ta osoblyvosti. *Viche*. 2010. № 16. S. 29-32. URL: file:///C:/Users/Admin/Desktop/viche_2010_16_13.pdf.

8. Dzherela dokaziv u administratyvnomu protsesi. Meho-Info – Yurydychnyi portal №1. URL: <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB/62-%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D1%96%D0%B2-%D1%83-%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%96>.

9. Kalmykova Ya. S. Pokazannia svodka yak zasib dokazuvannia v administratyvnomu sudochynstvi. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2015. №1. S. 119-122.

10. Kalmykova Ya. Sutnisni aspekty pysmovykh zasobiv dokazuvannia v administratyvnomu sudochynstvi. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2012. № 3. S. 283-295.

11. Zapototskyi A. P. Klasyfikatsiia dokumentiv yak dzherela dokaziv. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. 2007. №3. S. 199-206.

12. Rozporiadchi dokumenty. Navchalni materialy online. URL: https://pidru4niki.com/1387050238367/dokumentoznavstvo/rozporyadchi_dokumenti.

13. Dovidkovo-informatsiina dokumentatsiia. Navchalni materialy online. URL: https://pidru4niki.com/19120621/dokumentoznavstvo/dovidkovo-informatsiyna_dokumentatsiya.

14. Kalmykova Ya. S. Rechovi dokazy yak zasoby dokazuvannia v administratyvnomu sudochynstvi. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2012. № 2. S. 119–125.

15. Pro sudovu ekspertyzu: Zakon Ukrainy vid 01.01.2021 №4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.

16. Kliuev O. M. Protseualni pytannia sudovoi ekspertyzy v administratyvnomu sudochynstvi. *Visnyk ONDISE*. 2018. №3. S. 109-113.

17. Dzhafarova M. V. Okremi vydy ekspertyz v administratyvnomu sudochynstvi Ukrainy. *Pravo i bezpeka*. 2013. №1(48). S. 57-61.

18. Kozynets I. H. Okremi pytannia dokaziv ta dokazuvannia v administratyvnomu sudochynstvi na suchasnomu etapi. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2021. №2. S. 173-177.